

Koiran terveystutkimukset 1/6 Lonkkalausunto

Kirjoittanut:
Kennel Kikapoon / Krista Back
Kaikki kopioiminen ja käyttäminen kielletty,
ilman kirjallista suostumusta.
www.kikapoon.com
kikapoon.presacanario@gmail.com

Lonkkalausunto

Miksi kuvata koiran lonkat?
Mikä on lonkkanivelen kasvuhäiriö?
Missä ja miten kuvataan?
Mitä lausunto tarkoittaa?

Kaikkien koirien lonkat kannattaa kuvata!

Oli koirasi puhtasrotuinen taikka monen rodun yhdistelmä, kaikki koirat saattavat sairastua lonkkanivelen kasvuhäiriöön eli lonkkaniveldysplasiaan. Joillakin roduilla esiintyy tätä enemmän kuin toisilla.

Kuvausten tulos antaa kasvattajalle paljon tietoa jalostamiensa linjojen terveydestä ja on suurena apuna hänen miettiessään jatkojalostamista. Lisäksi; mitä useampi koira kuvataan, sitä enemmän koko rotu hyötyy. Tästä syystä moni kasvattaja kannustaa kasvatintomistajiaan kuvauttamaan koiran ja osa kasvattajista jopa maksaa koiran luustokuvaukset. Myös koiran omistaja hyötyy tutkimustuloksista; vain kuvauttamalla koiransa hän voi olla varma koiransa luuston todellisesta tilasta.

Vaikka koira saisi tuloksen D, osa koirista pystyy silti elämään hyvää kotikoiran elämää. Tieto lonkkien tilanteesta auttaa omistajaa paitsi huomioimaan koiransa terveyden sen jokapäiväisessä elämässä, myös selventää, millaisin keinoin koiran terveyttä kannattaa tukea jo aikaisessa vaiheessa. Se auttaa myös selvittämään kiputilojen ja mahdollisen ontumisen syyt sekä miettimään, miten koiran treenejä on hyvä jatkaa, vai kannattaako etsiä joku kevyempi harrastus.

Osa koiraroduista ei näytä kokemaansa kipua helposti tai kipu näytetään niin pienillä eleillä, ettei omistaja osaa tulkita niitä merkeiksi kivuista. Tästä syystä kuvauttaminen on eduksi myös koiran itsensä takia. On hyvä kuvata lonkat, jotta mahdollisen lonkkavian tullessa ilmi voidaan toimia ennaltaehkäisevästi siten, että koiralla olisi mahdollisimman pitkä ja kivuton elämä lonkkaviasta huolimatta.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Lonkkaniveldysplasian oireet tulevat esiin vasta pennun kasvaessa, eikä luovutusikäisestä pennusta tästä syystä voida varmuudella sanoa, tuleeko siitä terve aikuinen.

Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä ja myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

Alttius lonkkanivelen dysplasian kehittymiselle periytyy, joten lonkkavikaa pidetään perinnöllisenä sairautena. Lonkkavian esiintymistä on pyritty vähentämään karsimalla lonkkavikaisia koiria jalostuksesta. Lonkkanivelten kehitykseen vaikuttavat monet eri geenit, joten sairauden vastustaminen ei ole aivan yksinkertaista. Sitkeällä jalostustyöllä on kuitenkin mahdollista saada aikaan terveluustoisempia koiria. Koiraa, jonka lonkat on arvioitu kirjaimella D tai E (vakava-asteisia muutoksia lonkkanivelissä), ei tulisi käyttää jalostukseen.

Lonkkadysplasian hoitona on useita eri vaihtoehtoja. Ei-kirurgisessa hoidossa on syytä kiinnittää huomiota ruokintaan ja erilaisiin lisäravinteisiin ja pitää koira hoikkana ja lihakset hyvässä kunnossa. Hyvä lihaskunto auttaa tukemaan niveliä. Myös eläinlääkäristä saatavia tulehduskivunlääkkeitä käytetään yleisesti lonkkadysplasian hoidossa. Tulehduskivunlääkkeet vähentävät lonkkien kipua ja helpottavat liikkumista.

Nivelrustoa suojaavat aineet ovat myös yleisesti käytössä dysplasian hoidossa. Nämä aineet (Na-pentosan polysulfaatti, glukosamiini ja kondroitiini) edistävät jonkin verran rustovaurion paranemista ja estävät jonkin verran nivelrikon syntyä. Uusimpien tutkimusten mukaan myös kollageenilla on havaittu olevan otollisia vaikutuksia luustollisten häiriöiden hoidossa.

Lonkkadysplasian hoitoon on myös kirurgisia vaihtoehtoja.

Häpyluun ruston lämpöluudutus (JPS = juvenile pubic symphysiodesis) suoritetaan alle 20 viikon ikäiselle pennulle. Lämpöluudutusleikkauksessa lantion alaetuosan, häpyluun, keskiviivassa oleva kasvurusto tuhotaan lämpökäsittelyllä ja näin ollen häpyluun kasvu estyy. Kun lantio muuten jatkaa kasvuaan seurauksena on lonkkamaljakoiden kääntymisen reisiluun pään päälle, jolloin reisiluu pysyy paremmin maljakossa. Leikkaus on yleensä melko nopea suorittaa ja on pennulle varsin kivuton.

Lonkkamaljan kääntöleikkaus (DPO) soveltuu koiralle, jonka lonkkanivel on huomattavan löysä, mutta lonkkamaljakossa ja reisiluun päässä ei ole röntgenmuutoksia. DPO on suoritettava alle 6kk iässä.

Lonkkaproteesin asentaminen on tehokas keino palauttaa koiran kipeään, nivelrikon tuhoamaan lonkkaniveleen normaali, kivuton toiminta ja liikkuvuus.

Reisiluun pään ja kaulan poistoa käytetään vaikea-asteisen lonkkadysplasian hoitoon. Leikkaus yleensä helpottaa kipua, mutta hoitotulos ei ole ennustettavissa.

Leikkaushoitoa saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Lonkkanivellausunto annetaan aina röntgenkuvista. Koiran liikkeestä ja jalkojen taivuttelusta ei voi päätellä, onko koiralla terveet lonkat.

Kuvausikä on yleensä rodusta riippuen 12,18 tai 24 kuukautta. Osa harrastajista ottaa koirasta myös välikuvat. Välikuvat otetaan nuorelta koiralta, kun halutaan varmistua siitä, että luusto kestää harrastuksen tuoman rasituksen.

Varsinkin isoilla koirilla kannattaa huomioida koiran kehitys. Vuoden ikäinen koira saattaa olla vielä kasvuvaiheessa. Silloin kannattaa odottaa, että koira on kasvunsa kasvanut. Osalla roduilla PEVISA- ohjelma määrää hyväksyttävän kuvausiän. Omassa rodussani presa canario PEVISA-ohjelmaan on kirjattu lonkkien kuvausiäksi 18kk. Tämä ikäraja tarkoittaa sitä, että ennen 18 kuukauden ikää kuvatulle koiralle ei saa Suomen Kennelliiton virallista terveystulosta. Koiran voi kuvata myös myöhemmällä iällä, mutta 18kk on virallisten tulosten saamisen alaraja.

Lonkkakuvaus suoritetaan eläinlääkärissä, jossa on röntgenkuvauslaitteisto. Koira rauhoitetaan kuvaukseen jotta se saadaan aseteltua oikeaan kuvausasentoon. Koira kuvataan selällään takajalat suoraan taakse venytettynä. On erittäin tärkeää saada koira aseteltua oikein ja suoraan, jotta kuvaustulos on kyllin hyvä lausuttavaksi.

Viralliseen kuvaukseen tarvitaan Suomen kennelliiton lausuntolähete. Osa eläinlääkäriasemista tekee lausuntolähetteen itse. Omistaja voi myös tehdä lausuntolähetteen itse Omakoira-palvelun kautta. Kuvauksen hinnoissa on eläinlääkäriasemakohtaisia eroja ja hintaan vaikuttavat myös koiran koko sekä se, kuvautetaanko koira erikseen vai osana joukkokuvausta. Joukkokuvaus on edullisempaa.

Kennelliiton lausuntomaksu on 21€.

Lonkkanivelen lausunnoista puhuttaessa käytettävä termistö ja kirjainyhdistelmät (esimerkiksi “virallinen tulos”, “epäviralliset kuvat”, A/A, B/B, C/C, D/D sekä E/E) saattavat kuulostaa alkuun oudolta, jos asiaan ei ole yhtään perehtynyt.

Mikä sitten on se virallinen tulos?

Virallisella tuloksella tarkoitetaan sitä, että koira on kuvattu oikean ikäisenä ja röntgenkuvat on lausunut Suomen kennelliiton virallinen lausuja ja tulokset on tallennettu Kennelliiton jalostustietojärjestelmään.

Viralliset eläinlääkärilausujat ovat tällä hetkellä:

Jessica Ingman, pieneläinsairauksien erikonseläinlääkäri, DipECVDI (European Specialist in Veterinary Diagnostic Imaging),

Anu Lappalainen, ELT, dos., pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri,

Liisa Lilja-Maula, ELT, dos.

Vilma Reunanen, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri

Entäpä epävirallinen tulos?

Epävirallisella tuloksella tarkoitetaan

-tulosta, joka on annettu koiralle, joka ei täytä rodun virallisia kuvausvaatimuksia (esim. alaikärajaa)

-kuvia, joita ei ole lausunut Suomen kennelliiton virallinen lausuja, vaan kuvat on tulkinut joku muu (eläinlääkäri, jolla ei ole Kennelliiton pätevyyttä, kasvattaja yms.).

Näihin kuvaustuloksiin ei voi täysin luottaa. Osa kasvattajista on oppinut tulkitsemaan luustokuvia hyvin ja kertoo rehellisesti tulokset, osa henkilöistä ei osaa tulkita kuvia tarpeeksi hyvin eikä välttämättä huomaa kaikkia muutoksia ja osa ihmisistä haluaa myös kaunistella totuutta.

Mitä lausunnoissa käytettävät kirjaimet tarkoittavat?

Suomessa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A ei muutoksia (Ei muutoksia, terve lonkkanivel)

Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).

B lähes normaali / rajatapaus (Lähes normaali lonkkanivel)

Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.

C lievä (Lievä lonkkanivelen kasvuhäiriö)

Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

D kohtalainen (keskivaikea) (Kohtalainen lonkkanivelen kasvuhäiriö)

Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.

E vaikea (Vaikea lonkkanivelen kasvuhäiriö)

Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Koiran vasen ja oikea puoli arvostellaan erikseen. Merkitätapa on esim. lonkat A/B (vasen lonkka A, oikea B)

Koiran jalostukseen vaikuttava lopullinen tulos on huonomman puolen mukainen. PEVISA-ohjelmassa voidaan asettaa raja-arvoja sen suhteen, millainen tulos jalostukseen käytettävällä koiralla on vähintään oltava.

Sitä, miten tulos vaikuttaa koiran elämään, ei voi suoriltaan sanoa. Osalla molossityypin koirista tulos C on tavanomainen eikä vaikuta mitenkään koiran elämään. Tämäkin on tosin tapauskohtaista ja toiset koirat voivat oireilla jo pahasti samalla tuloksella. Tuloksen ollessa C/D tai E kannattaa oman eläinlääkärin kanssa keskustella siitä, miten tulos mahdollisesti vaikuttaa/tulee vaikuttamaan koiraasi ja mitä tuki- ja hoitomuotoja on saatavilla.

Useat eläinlääkärit suosittelevat, ettei D- tai E-tuloksen saannutta koiraa käytetä jalostukseen. Osalla roduista PEVISA-ohjelma on määrännyt raja-arvot jalostuskoirille. Niillä roduilla, joilla ei ole PEVISA-ohjelmaa, päätösvalta jää kasvattajalle. Tällöin kasvattaja tekee yksin päätöksen siitä, käyttäkö esimerkiksi D-lonkkaista koiraa jalostukseen.

Suomen kennelliitto määrää kaikkia rotuja koskevassa PEVISA-ohjelmassa, ettei huonoimman tuloksen saannutta koiraa käytetä jalostukseen ja jos näin tehdään, pennut rekisteröidään EJ (ei jalostukseen) rekisteriin.

Suomen presa canario-kannan lonkkaniveltilasto:

Syntymävuoden mukaan

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2016	49	7	6	7	10	2	32
2017	61	3	4	8	9	1	25
2018	48	1	7	5	7	1	21
2019	50	3	1	1	5	1	11
2020	36	0	0	0	0	0	0
2021	45	0	0	0	1	0	1
Yhteensä	289	14	18	21	32	5	90

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2016	65%	22%	19%	22%	31%	6%
2017	41%	12%	16%	32%	36%	4%
2018	44%	5%	33%	24%	33%	5%
2019	22%	27%	9%	9%	45%	9%

2020	0%					
2021	2%	0%	0%	0%	100%	0%
Yhteensä	31%	16%	20%	23%	36%	6%

Lausuntovuoden mukaan:

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2016	1	3	6	6	0	16
2017	4	3	11	10	1	29
2018	5	5	8	4	2	24
2019	1	2	4	11	1	19
2020	2	8	7	8	2	27
2021	4	1	1	4	1	11
Yhteensä	17	22	37	43	7	126

Vuosi	A	B	C	D	E
2016	6%	19%	38%	38%	0%
2017	14%	10%	38%	34%	3%
2018	21%	21%	33%	17%	8%
2019	5%	11%	21%	58%	5%
2020	7%	30%	26%	30%	7%
2021	36%	9%	9%	36%	9%
Yhteensä	13%	17%	29%	34%	6%

Lähteet:

Suomen Kennelliitto, Omaeläinklinikka, Evidensia
Hankikoira, Koiranet jalostustietojärjestelmä

